

Sad jako od prababičky

Extenzivní sady jsou obdobou lesostepi, typu prostředí, který v dnešní krajině dost chybí, přičemž je ale pro mnoho živočichů a rostlin nezbytná k přežití. Zároveň jsou to místa, která máme rádi, dobře se tam cítíme a nesou navíc užitek v podobě ovoce. Tradice jít si natrhat

jablka nebo švestky patří k dětství našich babiček, maminek a občas i nás samých. Naštěstí se opětovně rozrůstá množství drobných sadů, které patří třeba obcím, kam můžeme chodit degustovat zdarma. Případně míst, kde si za poplatek můžeme načesat, kolik se nám zlíbí.

Extenzivní sady jsou obdobou lesostepi, typu prostředí, který v dnešní krajině dost chybí, přičemž je ale pro mnoho živočichů a rostlin nezbytná k přežití. Zároveň jsou to místa, která máme rádi, dobře se tam cítíme a nesou navíc užitek v podobě ovoce. Tradice jít si natrhat jablka nebo švestky patří k dětství našich babiček, maminek a občas i nás samých. Naštěstí se opětovně rozrůstá množství drobných sadů, které patří třeba obcím, kam můžeme chodit degustovat zdarma. Případně míst, kde si za poplatek můžeme načesat, kolik se nám zlíbí.

Výsadbami stromů je možné alespoň částečně obnovovat pestrost krajiny. Navíc mohou pomáhat proti suchu a erozi a spojovat komunitu dohromady jak při údržbě, tak při konzumaci výsledků. Z kulturně-historického, genetického a v konečném důsledku i ekonomického hlediska jsou velmi zajímavé staré ovocné odrůdy. Jedná se jak o běžné ovoce, ale v netradičních tvarech a barvách, jako jsou třešně dudučky krupičské nebo hrušky letní cverkle. Ale také to mohou být pochutiny, které z našich stolů vymizely, jako jsou mišpule, moruše nebo oskeruše. Existují i lokální poklady s krásnými jmény, například jablka jaderničky moravské nebo české pochoutky.

Než začnete sad zakládat nebo obnovovat, dobře si to promyslete a propočítejte. Je to závazek na dlouhá léta. Na výsadbu lze mnohdy sehnat dotace (rozpočty obcí a krajů, místní akční skupiny MAS, nadace a nadační fondy, veřejné sbírky, dotace od AOPK ČR), ovšem komplikace nastávají s údržbou. Péče spočívá především v provádění řezů a kosení bylinného patra z důvodu světla, živin a šíření náletových dřevin a patogenů. Pokud nemáte představu, jak ji zajistit na minimálně deset let dopředu, může být kontraproduktivní se do takového podniku vůbec pouštět. I snaha

zachraňovat staré stromy, která bude spočívat jen v jednorázovém prostřihání, může přinést stromům spíš zánik než užitek. Na druhou stranu, péče o sad není tak náročná jako například údržba luk – a čeká vás sladká odměna. Nebo alespoň vaše děti.

Chcete-li si vysadit nějaké staré odrůdy na své zahradě nebo v obecním sadu, měli byste svůj zájem nasměrovat na stránky www.stareodrudy.cz. Najdete tam obrovský archív starých a regionálních odrůd a zároveň on-line pomocníka, který vám pomůže vy-

Starý zanedbaný sad – Branická třešňovka v roce 2013.
Foto: archiv Na ovoce.

Dobrovolníci pečují o třešňový sad. Foto: archiv ČSOP Kněžice.

Sušárna na ovoce v Zálší. Foto: Creative Commons CC

Samosběr jablek. Foto: Creative Commons CC

Oskeruše, pozapomenuté ovoce. Foto: archiv Lesů ČR.

brat si správnou odrůdu zrovna pro vaši lokalitu. Na stránkách je k dispozici literatura, která vám pomůže se zakládáním a údržbou sadu.

A především – je tam seznam dodavatelů, u kterých můžete vzácné odrůdy zakoupit. Můžete rovněž pomoci záchranným projektům zaměřeným na dřeviny a na své zahradě vytvořit malé genetické útočiště masově neprodukovaného ovoce pro další generace.

Vysazujete-li ovocné stromy, myslete na to, aby to bylo tak 5 - 10 m od zdí budov. Jak dřevina poroste, její kořeny mohou narušovat základy domu a bude docházet k výraznému zastínění. Podle předpisů by také neměly stromy růst 2,5 – 5 m od okrajů komunikací. Promyslete, kam bude ovoce padat a zda to tam nebude vadit. V plánovaném obvodu koruny nesmí být žádné technické sítě. A především, sázejte stromy tam, kde je mají lidé rádi. Pokud vysazujete jablono od semenáče, je její životnost tak 100 let, a to už je velký závazek. Na zahrádkách a v obcích jsou vhodné i ovocné stromy naroubované na nízké podnože, které mají životnost 15-30 let, což slibuje rychlejší odměnu i kratší jho.

Dobře vysazený strom má kolem sebe dostatek místa, podle toho, jak plánujeme, že bude mít velkou koru-

nu. Ochranné pletivo je takového druhu, že umožňuje provádět řezy na kmeni i v koruně. Není tedy například vhodná juta nebo plast. Mladé stromky podpíráme ochrannou konstrukcí, která musí být postavená stabilně a být z trvanlivého dřeva, aby příliš rychle neuhnula. U úvazku je potřeba počítat s růstem strom, takže nesmí dřevinu zaškrcovat a musí být snadno nastavitelný. Pod stromkem je závlahová mísa s kapacitou minimálně 20 l a v případě sušších lokalit je potřeba zajistit minimálně první 2 – 3 roky umělou závlahu. V prvních dvou třech letech je potřeba stromek navštěvovat častěji, třeba jednou měsíčně, s postupem času můžou kontroly řídnout.

Každý strom a lokalita si žádá své, a pokud si nejste jisti, jak na to, optejte se odborníků, například z místního zahrádkářského svazu. Je to jen o zkušenosti a znalosti, na co se dívat, a tu si rychle osvojíte.

A chcete-li sadem udělat přírodě ještě větší radost, dbejte na to, aby v něm rostly stromy různého věku, případně i pár dřevin, které ovoce nenesou, ale udělají radost dalším zvířatům. A místo kosení trávy tam na chvíli vypusťte živé sekačky, ovce.